

Una evocadora estampa de la portalada de Ripoll.

Les fites pendents del monestir de Ripoll

Florenci Crivillé

El 3 de juliol es commemorava a Ripoll el Centenari de la Basílica Restaurada. Es tractà d'una cerimònia eminentment religiosa i de gran solemnitat, com ho era l'esdevençuda feia una centúria, presidida pel bisbe Morgades, impulsor i ànima de tan magna empresa. L'eucaristia, oficiada pel doctor Josep Ma. Guix —actual prelat de Vic— i concelebrada amb d'altres bisbes i preveres, fou la manifestació central, a la qual assistiren el president de la Generalitat,

senyor Jordi Pujol i Soley, i diferents càrrecs públics significatius.

Set anys abans, però, i coincidint dia per dia amb l'efemèride de l'inici de les obres de restauració —el 21 de març de 1986—, havia tingut lloc en el mateix temple un acte molt més ampli i divers, amb la concurrència i la participació dels més alts representants de la vida cultural, política i eclesiàstica de Catalunya. D'entre els parlamentaris, es féu sentir la veu de l'alcalde de Ripoll, senyor Pere-Jordi Piella, qui recordà que, malgrat els cent anys transcorreguts, la

Interior de la basílica de Santa Maria de Ripoll.

Els relleus de la façana acusen el pas del temps. La fotografia de l'esquerra és de 1933; la de la dreta, de 1993.

tasca no era pas closa amb plena dignitat, alhora que reclamava el compromís de tots els presents per retrobar-se el juliol d'aquest 1993, amb les fites definitivament assolides.

Acaba de passar el septenni i, dissortadament, les mancances no estan, ni de bon tros, resoltes. És, doncs, una bona ocasió per fer un breu repàs a l'estat de les coses, ara i aquí.

Fre a la degradació de la portada

La més greu i irreparable adversitat recau, sens dubte, en la lenta i progressiva degradació de la cèlebre portada romànica del segle XII. No fa gaire, han estat fetes públiques les conclusions de l'estudi que realitzà el Departament de Cristal·lografia i Mineralogia de la Universitat de Barcelona, el qual dictamina que, per desventura, estem davant d'un procés irreversible. Es desaconsella la possibilitat de traslladar el bloc escultural a un hàbitat més protegit –hipòtesi que contemplaven les primeres manifestacions científiques– i es recomanen, ensems, mesures per tal d'evitar la dinàmica de la dissolució-creixement dels cristalls de guix a l'interior de la roca i també per eliminar-ne l'acumulació guixosa a la perifèria.

Això suposarà des del control tèrmic ambiental fins a l'aïllament i la impermeabilització de la coberta de l'atri, passant per la neteja anual metòdica i el seguiment periòdic i la restitució

del dels fragments a punt de desprendre's. El denominat «càncer de la pedra» prospera, imparabile i demolidor i ni l'alta competència de la moderna tecnologia no compta amb procediments per deturar-ho. El pas del temps va esborrant els relleus pausadament i inexorable; si alguna descoberta de darrera hora no hi pot posar remei, les previsions són poc esperançadores. La proposta de fer-ne una reproducció a mida natural s'ha deixat de banda. Tot sembla indicar, en resum, que les futures generacions hauran d'assistir, impotents, al declivi final de la mundialment anomenada «Bíblia en pedra».

Remodelació de l'entorn

L'avantprojecte de la remodelació de l'entorn monumental de Santa Maria (que arrenca del 1982) plantejava la connexió directa de la plaça de l'abat Oliba –o del Monestir– amb l'àrea nord de la basílica, a través d'una escalinata a erigir entre el mur exterior de la capella barroca, dita «de la Congregació» (annexa a l'antiga església de Sant Pere), i la capella de Sant Vicenç, que té el seu portal al costat esquerre del nàrtex de l'abadia. El pas entre un i altre edifici resulta insuficient perquè la graonada pugui tenir les dimensions pròpies d'un espai urbà i es feia necessària la modificació de l'estructura de la capella de Sant Vicenç.

S'originà una controvèrsia i s'alçaren veus qualificades defensant que aquesta fou bastida en època anterior a la restauració del cenobi i que, tot i trobar-se sense culte i en estat de semiabandonament, havia de ser considerada patrimoni a preservar.

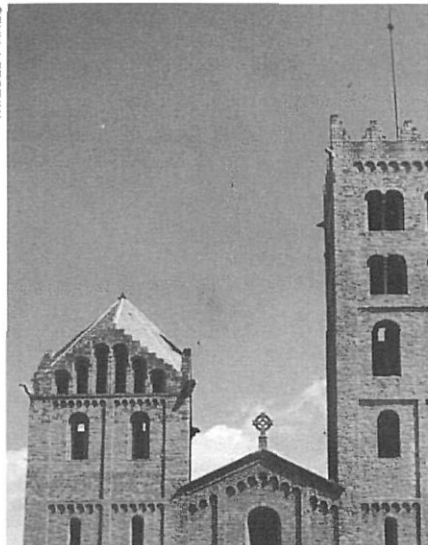
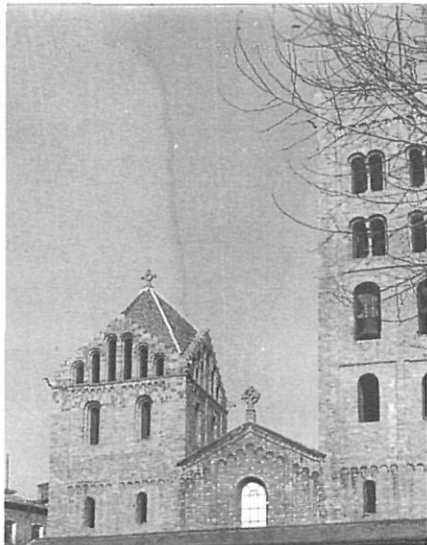
D'altres especialistes, per contra, argumentaven que el seu valor arquitectònic i històric era escàs, ja que es tracta d'una reconstrucció contemporània a la del temple i, per tant, s'hi podia actuar sense compromís.

Així les coses, l'afer quedà en suspens, amb la consegüent paralizació de l'obra.

Enguany, el pla s'ha reprès desglossat en quatre fases, la primera de les quals –el remodelatge de la contigua plaça de l'Ajuntament és en vies de ser ja una realitat. Les posteriors etapes han de conferir nova aparença a la plaça de l'abat Oliba, a la placeta de davant l'entrada de l'església de Sant Pere i a la zona dels absis del monestir.

La Direcció General del Patrimoni es va responsabilitzar de resoldre, quan sigui l'hora, el polèmic tema de l'accés al passeig de l'entorn del monument, atorgant així garantia de continuïtat al projecte emprès.

El perímetre on s'incideix inclou l'antic i noble gran casalici dels Budallés –actualment de propietat municipal–, que pot convertir-se en un futur equipament d'ús públic, i l'edifici de Sant Pere, que ha d'hostatjar en la seva planta l'Arxiu Comarcal del Ripollès, a

Els anys han deixat la seva empremta en els teulats del monestir. La fotografia de la dreta posa de manifest la desaparició d'un creu.

Al centre de la imatge es pot veure el teulat de la polèmica capella de Sant Vicenç.

punt de constituir-se. A les golfes s'hi alberga, des de l'any 1929, el valuós Museu Folkloric local.

Potser cap altra vegada en el que va de segle una acció urbanística havia obert a Ripoll tantes expectatives. Un cop acabada amb tota coherència configurarà un esplèndid i proporcionat conjunt monumental irradiador d'art i cultura, de singular atractiu, que beneficiarà la població tot reforçant-ne la seva capitalitat.

Millores a la basílica

Pel que fa a l'àmbit de la basílica –i sota l'estímul de l'actual rector de Santa Maria–, s'han portat a terme un seguit de millores, cobertes per les aportacions dels ripollesos. Cal no oblidar que el temple, des del seu recobriment, no té dedicació monàstica i es destinà a ser la parròquia principal de la vila.

Així –a més de diverses intervencions de menor envergadura–, es restauraren els lampadaris i es renovà el sistema calefactor, fins culminar amb l'obra més recent: el replanteig harmònic i l'automatització del grup de campanes, que ha comportat també el reforç de la infraestructura del cloquer.

Mitjançant el patrocini d'una entitat d'estalvi, es portà a terme la il·luminació general dels exteriors que, en diades assenyalades, contribueix a dotar de realç i notabilitat les velles pedres.

D'altres realitzacions en perspectiva és probable que siguin el poder

comptar amb un orgue en concordança amb la magnificència de l'edifici o –sobretot– el donar empena al bastiment de l'altar major definitiu (ambdòs foren destruïts durant la Guerra Civil).

Vetllar l'estanqueïtat de la teulada, suprimir les humitats que afecten el parament de la tomba del comte Guifré i l'esmena de certes deficiències prou paleses, són activitats que recapten el concurs dels conservadors per a la salvaguarda de l'estructura. Convindria, de totes passades, aplicar alguna directriu pràctica en aquest sentit i en prevenció de majors danys.

D'altra banda, la restauració del pis superior del claustre quedava enllestida la primavera de 1991. No obstant, avui per avui no és encara visitable; confiïm que abans de gaire hi haurà un conveni entre el bisbat de Vic i l'ajuntament de Ripoll sobre l'accessibilitat de la galeria a través de l'edifici municipal i, amb això, l'assumpte resti tancat.

Dignificació del monestir

Ultra la seva funció religiosa, la basílica ripollesa té un eminent significat històric, cultural, artístic, patriòtic i simbòlic per al país. Junt amb Poblet, Santes Creus i Sant Cugat del Vallès, és un dels quatre monestirs regis que destaquen al Principat. El 1931 la Generalitat el declarava Monument Nacional.

L'any 1985 es creava el Patronat del monestir de Santa Maria de Ripoll

que, sota la presidència del bisbe de Vic, substituïa la Junta d'Obra que havia actuat fins aleshores. Tot i que es tracta d'un organisme més complex i emblemàtic, disposa de pocs recursos econòmics per fer front a les constants despeses que sempre genera el conservament i la dignificació d'un santuari tan principal.

La solució podria venir si es prengués el llargament volgut acord de fundar un patronat semblant al dels altres cenobis reials, en el qual figurés al capdavant el propi president de la Generalitat de Catalunya.

El monestir ripollès, joia arquitectònica, mausoleu dels primers comtes catalans, conegut i estudiat arreu del món quan es parla d'art romànic, sol·licita i mereix la màxima atenció per part dels nostres més decisoris estaments institucionals. Al tombant del segle XX, és un determini que cal assumir amb eficàcia abans que la Història no en demani justificacions.

Aquesta tardor, un cicle de conferències –auspiciades pels Amics dels Monestirs del Ripollès– pot aprofundir virtualment en el debat i ajudar a enriquir-lo. Totes les iniciatives han de ser benvingudes; de la seva posada en comú n'ha de sorgir l'acompliment d'unes reivindicacions que vénen de lluny i que demanen resposta a no trigar.

Florenci Crivillé i Estragués és membre de l'Arxiu-Museu de Ripoll.